

FRI-2G.305-1-PP-07

---

## ORGANISATION OF EARLY CHILDHOOD EDUCATION AND CARE IN FINLAND<sup>8</sup>

---

**Assoc. Prof. Galina Georgieva, PhD**

Department of Pedagogy,

Univesity of Ruse "Angel Kanchev"

Tel.: 082888758

E-mail: gggeorgieva@uni-ruse.bg

**Abstract:** *The paper focuses on the organizational aspects of early childhood education and care in Finland. Special attention is paid to the access, the organisation of the centre-based institutions, the educational guidelines and the home-based provision.*

**Keywords:** *ECEC, Finland.*

### ВЪВЕДЕНИЕ

Образованието и грижите в ранна детска възраст (ОГРДВ) в Европа през последните години е обект на анализ във връзка с подобряване на достъпа до услугата, професионализацията, образователните насоки, политиките и финансирането в различните образователни системи. Въз основа на изследване на справка на „Евридика“ в Европа образованието и грижите е разделено на две фази – от 0 до 3 години и от 3 години до започване на начално училище [1]. Интерес представляват съвременните състояния и проектните реформи, предстоящи по отношение на преструктурирането на отделните фази в предучилищното образование с цел унификация на управленските структури и въвеждане на интегриран предучилищен етап.

### ИЗЛОЖЕНИЕ

Цел на настоящия доклад е да представи структурата, организацията, достъпът на услугата за ОГРДВ и основните акценти в националната учебна програма в интегрираното предучилищно образование и предучилищния клас във Финландия.

Основополагащ принцип, залегнат във финландските нормативни документи, регламентиращи предучилищното образование, е приемането, че образованието и грижите в ранна детска възраст е част от финландската образователна система и е важен етап от пътя на израстване и учене на детето. Целта на ОГРДВ във Финландия е да осъществява предпоставки за учене през целия живот и реализирането на равенство в образованието в съответствие с принципите на приобщаването. Основните принципни положения се основават на равни права за всички деца, справедливост, недискриминация, оценяване на многообразието и др. Приобщаването се разглежда като широкообхватно понятие и ценност и холистичен начин на мислене, който се прилага за всички деца в предоставянето на услугата за ОГРДВ [3].

Образованието и грижите в ранна детска възраст във финландската образователна система е незадължително и обхваща възрастовия диапазон от 1 до 6 години. Задължителен е предучилищният клас за 6/7 годишни деца.

По данни на Virunen (Порталът за отчитане на образователната администрация, отговорност на Министерството на образованието и културата и Финландската национална агенция за образование) процентното разпределение на посещаемост между възможните доставчици за ОГРДВ е следното:

---

<sup>8</sup> Докладът е представен на конференция на Русенския университет на 27 октомври 2023 г. в секция Педагогика и психология с оригинално заглавие на български език: ОРГАНИЗАЦИЯ НА ОБРАЗОВАНИЕТО И ГРИЖИТЕ В РАННА ДЕТСКА ВЪЗРАСТ ВЪВ ФИНЛАНДИЯ.

- Съотношение между посещаемостта в частни и обществени доставчици:
  - общинско ОГРДВ - 81%;
  - частно ОГРДВ - 19%;
- Съотношение между посещаемостта в обществена услуга и ОГРДВ в домашни условия:
  - центрове за ранно образование 94%;
  - семейна детска градина 6%. [6]

### **Достъп до услугата за ОГРДВ**

Всички деца във Финландия под училищна възраст имат право на публично субсидирано образование и грижи в ранна детска възраст. Универсалното право на пълно работно време за достъп до ОГРДВ започва след края на периода на родителски отпуск, когато детето обикновено е на 9 или 10 месеца. Въпреки това повечето деца посещават център за ранна детска грижа от около 2-годишна възраст, тъй като родителите имат право на отпуск и надбавка за домашни грижи за дете, докато най-малкото дете в семейството навърши три години. Помощта за домашни грижи се изплаща и за по-големи братя и сестри, ако се грижат за тях у дома [5].

Съгласно Закона за ОГРДВ във Финландия [3], общините имат законово задължение да гарантират наличност на достатъчно места, които да отговорят на местното търсене. Местата за ОГРДВ могат да бъдат в центрове за ранно образование или семейни дневни заведения. Общините следва сами да организират услугите или да ги осигурят от други публични или частни доставчици.

Годишната продължителност и ежедневното работно време на централите за ОГРДВ трябва да бъдат организирани така, че да отговорят на местните нужди. По правило престоят на детето в ОГРДВ не трябва да надвишава 10 часа. Общините имат право да осигуряват и вечерни, нощни и съботно-неделни грижи за деца, чиито родители работят на смени.

Таксите в общинските институции за ОГРДВ се регулират от Закона за таксите на клиентите за образование и грижи в ранна детска възраст [2]. Таксите в целодневните общински ОГРДВ варират между 0 и 295 € на месец в зависимост от размера и доходите на семейството. По-ниско е заплащането в почасовата услуга. Таксите включват храна и учебни материали. Семействата с ниски доходи не плащат такси.

### Предучилищно образование за шестгодишни деца

Участието в предучилищно образование през годината, предшестваща началото на общообразователното училище (едноструктурно начално и прогимназиално образование), е задължително от август 2015 г. Родителите носят отговорността да гарантират, че децата посещават предучилищен клас, а общините, от друга страна, имат законово задължение да предоставят безплатно предучилищно образование на децата, живеещи в техния район.

Продължителността на предучилищното образование обикновено е една учебна година и се предвиждат минимум 700 часа за посещение като се предоставят 4 часа на ден през учебните седмици. Общините следва да гарантират, че децата в предучилищното образование имат достъп и до допълнителни услуги за ОГРДВ през останалите часове на деня. Задължение на общината е да подsigури транспорт за придвижване на децата от едната образователна институция към другата.

Предучилищното образование се предоставя както на фински, така и на шведски, в зависимост от майчиния език на детето. Езикът на обучение може също да бъде саамски, ромски или на жестомимичен език. Общините предлагат на децата безплатен транспорт, ако разстоянието до мястото за предучилищно образование надвишава 5 км от дома на детето [5].

## **Организация на ОГРДВ**

### Изисквания за прием и избор на доставчик на ОГРДВ

Общините гарантират, че всички деца, които заявят желание за посещение на услуга за ОГРДВ, получават място в рамките на 4 месеца след кандидатстване. Те издават предварителни известия за местата, началните и крайните дати на обучението, както и подават информация за процедурите за кандидатстване на семействата.

### Групи в центровете за ОГРДВ и съотношение деца-персонал

В центровете за ОГРДВ децата се организират в групи като смесената възрастова група е най-често срещаната форма на организация. Например:

- групи деца до 3г;
- групи деца от 3 до 6г;
- групи деца в предучилищна възраст.

Децата от едно семейство могат да бъдат записани и в т. нар. групи на „братя и сестри“ с по-широко възрастово разпределение.

Максималният брой деца на възрастен е регламентиран със закон. В центровете за ОГРДВ съотношението е:

- 1:4 за деца под три години;
- 1:7 за деца на три и повече години. Последното съотношение може да бъде до 1:13, когато децата са записани за по-малко от 5 часа на ден.

Броят на присъстващите деца в група не може да надвишава броя на децата, допустим за трима възрастни. Общините имат законово задължение да определят годишния учебен календар и ежедневното работно време на институциите за ОГРДВ. Повечето центрове са затворени през юли и официалните празници. Децата имат право временно да посещават друго заведение за ОГРДВ, ако тяхното собствено заведение е затворено [5].

Персоналът, отговорен за отглеждането, образованието и грижите в центровете за ОГРДВ, се състои от квалифицирани учители, социални педагози и детегледачи. Към настоящия момент във Финландия за най-малко 1/3 от членовете на персонала се изисква висше образование. Те могат да бъдат или учители в ОГРДВ, или социални педагози в ОГРДВ. Останалите 2/3 са детегледачи в ОГРДВ с професионална квалификация, придобита от гимназиален етап.

Предвижда се от 2030 г. най-малко 2/3 от персонала да притежава висше образование и поне половината от тези членове на персонала да бъдат квалифицирани учители.

### Предучилищно образование за шестгодишни деца

В училищата предучилищното образование може да се предоставя или в отделен клас или интегрирано в клас от ученици в основното образование. Разпоредбите на Закона за ОГРДВ относно съотношението възрастни-деца при провеждане на предучилищното образование в център за ОГРДВ и размера на групата са същите като гореупоменатите.

В предучилищните класове се назначава квалифициран предучилищен педагог или учител от основното образование/класен ръководител [5].

### **Национална учебна програма за ОГРДВ**

Националната учебна програма за ОГРДВ и предучилищно образование във Финландия е последно актуализирана през 2022 година. Програмата акцентира върху:

- мисията и общите цели на образованието и грижите в ранна детска възраст;
- сътрудничеството в образованието и грижите в ранна детска възраст;
- планирането и осъществяването на педагогическа дейност;
- осъществяването на подкрепа за всяко дете;
- образованието и грижите в ранна детска възраст, базирани на алтернативна педагогика.

Съгласно Закона за образованието и грижите в ранна детска възраст, основните цели са:

1. да се насърчава холистичния растеж, развитие, здраве и благополучие на всяко дете в съответствие с неговата възраст;

2. да се подкрепя ученето през целия живот и прилагането на равенството в образованието в съответствие с принципите на приобщаването;

3. да се извършват разнообразни педагогически дейности, основани на играта, физическата активност, изкуствата и културното наследство на детето;

4. средата на образованието и грижата за детето в ранна детска възраст да насърчава развитието и ученето и да е здравословна и безопасна;

5. да защитава подход, който зачита децата и гарантира, че междуличностните отношения между децата и персонала от образователната институция са възможно най-стабилни и дълготрайни;

6. да предоставя на всички деца равни възможности за образование и грижи в ранна детска възраст;

7. да признава нуждата на детето от индивидуална подкрепа и да предоставя на детето подходяща подкрепа в образованието и грижите в ранна детска възраст, включително подкрепа, включваща мултипрофесионално сътрудничество, когато е необходимо;

8. да развива междуличностните умения и уменията за взаимодействие на детето, да насърчава способността на детето да действа в група от връстници и да насочва детето към етично, отговорно и устойчиво действие, уважение към другите хора и членство в обществото;

9. да гарантира, че децата могат да участват и да влияят върху въпроси, които ги засягат;

10. да се осъществява взаимодействие с детето и родителя на детето или други лица, които имат попечителство над детето, в полза на балансираното развитие и цялостното благополучие му детето [3].

### **Образователни направления**

Акцент в образователната политика на Финландия е поставен върху формирането на трансверсални компетенции, състоящи се от знания, умения, ценности, нагласи и воля. В националната учебна програма за ОГРДВ се акцентира върху развитието на трансверсалните компетентности, чрез които се стимулира израстването на децата като личности и като членове на обществото. Трансверсалните компетентности са свързани с:

- мислене и учене;
- културна компетентност, взаимодействие и себеизразяване;
- грижа за себе си и управление на ежедневието;
- многограмотност и компетентност в ИКТ;
- участие и въвличане;
- интегративни педагогически дейности.

Познавателните области, дефинирани в програмата, дават рамката на целите и съдържанието на педагогическите дейности в образованието и грижите в ранна детска възраст. Те ръководят персонала при планирането и осъществяването на многостранни и интегративни педагогически дейности заедно с децата. Темите, заложи в познавателните области се комбинират и прилагат според интересите и компетентността на децата. Образователните направления, регламентирани в националната учебна програма за ОГРДВ са:

- Богат свят от езици
- Разнообразни форми на изразяване
- Аз и нашата общност
- Изследване и взаимодействие с моята среда
- Раста, движа се и се развивам.

### **Богат свят на езиците**

Задачата на ОГРДВ е да развие езиковите умения и капацитет на децата, както и тяхната езикова идентичност, както и да се провокира любопитството и интереса на децата към езиците като цяло, текстовете и различните култури. Подпомагането на езиковото развитие е свързано с развитието на мултиграмотността на детето.

### **Разнообразни форми на изразяване**

Изразява се в подпомагането на развитието на музикалното, визуалното, занаятчийското, както и вербалното и физическото изразяване на децата по целенасочен начин като включва запознаването с различни изкуства. Артистичният опит и изразяване насърчават потенциала за учене, социалните умения и положителния образ на децата, както и способността им да разбират и структурират заобикалящия свят. Децата развиват своето мислене и умения за учене докато изследват, интерпретират и създават. Запознаването с културното наследство, изкуството и различните форми на изразяване укрепват компетентността на децата в областта на многограмотността, участието и ангажираността.

### **Аз и нашата общност**

Децата разширяват своята жизнена среда, когато започнат да посещават центрове за ОГРДВ извън домовете си. В допълнение към традициите, моделите на работа, ценностите и възгледите на техните домове, децата се натъкват на различни начини на мислене и действие. Мисията на ОГРДВ е да развие способностите на децата да разбират многообразието на местната общност и да участват активно в нея. Тази познавателна област се разглежда от гледна точка на етичното мислене, светогледите, миналото, настоящето и бъдещето на местната общност, както и на медиите. Посочени примери в програмата са усвояването на приказки, музика, визуални изкуства, игра, драма, различно медийно съдържание, както и приемането на посетители, извършване на посещения и събития в местната област и др. Това образователно направление особено подкрепя трансверсалните компетенции, свързани с културната компетентност на децата, взаимодействието и изразяването, както и тяхното мислене и учене.

### **Изследване и взаимодействие с моята среда**

Основополагаща цел на това образователно направление е да се предостави на децата способност да наблюдават, анализират и разбират заобикалящата ги среда. Децата се насочват да изследват и действат в естествената и застроената среда. ОГРДВ подпомага развитието на математическото мислене на децата и укрепва позитивното им отношение към математиката. В направлението се акцентира и върху екологичното и технологичното образование. Личните наблюдения и опит, свързани с учебната среда, помагат на децата да разберат причинно-следствените връзки и да се развият като мислители. Развиването на уменията на децата да назовават явления и да използват различни понятия насърчава тяхната мултиграмотност.

### **Раста, движа се и се развивам**

Тази познавателна област включва цели, свързани с физическа активност, образование за храна, здраве и безопасност. Задачата на ОГРДВ е да изгради основа за начин на живот на децата, в който се цени здравето и благополучието и се насърчава физическата активност. Тази област на познание подкрепя особено трансверсалните компетенции, свързани с грижата за себе си и управлението на ежедневието [3].

### **Предучилищно образование за шестгодишни деца**

#### **Общи цели на учебната програма за предучилищна възраст**

Според Националната основна учебна програма за предучилищно образование, мисията на предучилищното образование е да насърчава растежа, развитието и ученето на децата. Основна задача на предучилищното образование е да гарантира равни възможности за всички и да създаде предпоставки за плавен преход към училище. Предучилищното образование играе ключова роля за ранното идентифициране на нуждите от подкрепа и за предоставянето на такава. То предлага възможности за разнообразно взаимодействие на децата с учители, непедагогически персонал и представители на широката общественост. Акцент в програмата е укрепването на здравословното самочувствие на децата с помощта на придобиването на положителен учебен опит и подкрепяща обратна връзка. Ученето чрез игра продължава да е от съществено значение.

### **Познавателни области**

Основната учебна програма за предучилищно образование надгражда принципите и целите на програмата за ОГРДВ. Интересите на децата и общите цели за обучение формират

отправната точка за прилагане на учебни модули. Основна цел е учебните програми за ОГРДВ, предучилищното образование и едноструктурното основно и прогимназиално образование да образуват интегрирано цяло, където различните нива на образование формират логичен континуум от гледна точка на децата. В предучилищното образование оценяването на постиженията на децата изпълнява основно две функции: за планиране и развитие на образованието и за подпомагане на благосъстоянието, растежа и ученето на всяко дете. Няма стандартизирана диагностика за постижения на децата [7].

## ЗАКЛЮЧЕНИЕ

ОГРДВ във Финландия следва интегриран модел на управление, организация и съдържание. Предоставянето на незадължителната услуга за образование и грижи в ранна детска възраст обхваща висок процент от децата, желаещи да участват. Включени са социални критерии за прием, които подпомагат нуждаещи се семейства и деца да имат достъп до услугата. Впечатление прави интегрираната учебна програма за ОГРДВ и предучилищно образование, което ефективизира процеса на взаимодействие между участниците.

## REFERENCES

Act on Early Childhood Education and Care (540/2018). Ministry of education and culture. <https://okm.fi/en/legislation-ecec> (Accessed on 13.08.2023).

COUNCIL RECOMMENDATION of 22 May 2019 on high-quality early childhood education and care systems (2019/C 189/02) (**Оригинално заглавие:** ПРЕПОРЪКА НА СЪВЕТА от 22 май 2019 година за висококачествени системи за образование и грижи в ранна детска възраст (2019/C 189/02)).

Early childhood education and care. Finland. <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/finland/early-childhood-education-and-care> (Accessed on 13.08.2023).

Education Statistics Finland. <https://vipunen.fi/en-gb/> (Accessed on 12.08.2023).

European Commission / IAEA / Eurydice, 2019. Eurydice Reference: Basic data on early childhood education and care in Europe. Luxembourg, Publications Office of the European Union (**Оригинално заглавие:** Европейска комисия / ИАОАК / „Евридика“, 2019. Справка на „Евридика“: Основни данни за образованието и грижите в ранна детска възраст в Европа. Люксембург, Служба за публикации на Европейския съюз).

REGULATION No. 5 of 03.06.2016 on preschool education. Pron. – State Gazette, no. 46 of 17.06.2016, in force from 01.08.2016. Issued by the Minister of Education and Science (**Оригинално заглавие:** НАРЕДБА № 5 от 03.06.2016 г. за предучилищното образование. Обн. - ДВ, бр. 46 от 17.06.2016 г., в сила от 01.08.2016 г. Издадена от министъра на образованието и науката).

Stefanov, I., V.Vasileva "APPLICATION OF THE COMPETENCE APPROACH TO THE TRAINING AND EDUCATION OF PRESCHOOL CHILDREN" PROCEEDINGS OF UNIVERSITY OF RUSE - 2023, volume 62, book 6.2, (2023): 65-69 (**Оригинално заглавие:** Стефанов, И., В.Василева "ПРИЛАГАНЕ НА КОМПЕТЕНТНОСТНИЯ ПОДХОД ПРИ ОБУЧЕНИЕТО И ВЪЗПИТАНИЕТО НА ДЕЦАТА В ПРЕДУЧИЛИЩНА ВЪЗРАСТ" PROCEEDINGS OF UNIVERSITY OF RUSE - 2023, volume 62, book 6.2, (2023): 65-69).